

Kleedgebouw, Vonk en Vlamlantje ongenummerd, gemeente 's-Hertogenbosch

Kadastraal	: 's-Hertogenbosch N 2162	Bouwjaar	: 1913
Monumentnr	: SOM0809	Architect	: Bernardus Hendrik Mulder
Eigenaar	: gemeente 's-Hertogenbosch	Oorspr.functie	: Kleedgebouw met bergplaats
Huidige functie	: opslag		

Verbouwingen	: 1982
Archief	: dossier 779 dienst gemeentewerken Gemeente 's-Hertogenbosch
Datum document	: 19 februari 2026

Boven: de voorgevel van het kleedgebouw aan het Vonk en Vlamlantje, linksonder: een uitsnede uit de kadastrale kaart (met aanduiding object) en rechts: een luchtfoto van het perceel met omgeving..

Beschrijving

Algemeen:

Dit relatief klein gebouwtje is gelegen aan het Vonk en Vlamlantje nabij een Y-splitsing die uitkomt op de Limietlaan. Het gebouw ligt even ten zuiden van het terrein van rugbyclub "de Dukes" en ten oosten van bastion Baselaars.

Het gebouw meet in plattegrond circa 8,8x5 meter en bestaat uit een bouwlaag onder een schilddak met een geknikte dakvoet.

Het door de opzichter van de gemeente 's-Hertogenbosch Bernardus Hendrik Mulder in 1913 ontworpen gebouw had als functie kleedgebouw met bergplaats voor het nabijgelegen sportterrein. Mulder ontwierp het kleedgebouw in een Chaletstijl met vakwerkwanden. Aannemer H. Hermans uit Vught bouwde het kleedgebouw.

Het gebouwtje is gesitueerd nabij bastion Baselaars welke, na de vestingwet van 1874, door tuinarchitect J.M. Maréchal opnieuw werd ingericht als wandel- en ontmoetingsplaats. Hij maakte hiervoor de ontwerpplannen (1880-1890) met op en nabij het bastion diverse bouwwerken waaronder een muziekkiosk, een café, fontein en sportvelden. Het plantsoen werd in de volksmond "de wandeling" genoemd.

De pelikaanfontein op het bastion werd hier in 1931 geplaatst nadat het buiten gebruik was gesteld bij het pand Wolvenhoek 10. Nadat de fontein in 1987 werd aangevuld met het kunstwerk "Herfstbladeren" moest het voor de bouw van parkeergarage Sint Jan wijken. De fontein kreeg uiteindelijk een nieuwe plek op het pleintje bij de Beurdestraat waar het in 2014 in gebruik werd genomen. De overige bebouwing op het bastion waaronder de muziekkiosk zijn begin jaren vijftig gesloopt.

Het kleedgebouw wat net buiten het bastion staat en geen belemmering vormde voor de parkeergarage is bewaard gebleven. Het gebouw was al sinds 1974 in gebruik genomen als kleedruimte voor rugbyclub "de Dukes". In 1982 is het kleedgebouw, aan de westzijde uitgebreid met een clubhuis. Deze aanbouw is, na het gereed komen van een nieuw clubhuis in 2014, gesloopt. In 2025 is

het kleedgebouw door een lokale restauratieaannemer gerestaureerd. De aannemer gaf de restauratie als cadeau aan de stad in verband met het 150-jarige bestaan van het bedrijf.

Luchtfoto uit 1928 van het gebied rondom bastion Baselaars.

Uitsnede uit twee topografische kaarten, M.J.A Damen uit 1918 en Damen omstreeks 1935 (Erfgoed 's-Hertogenbosch).

Bastion Baselaars ingericht als parkje met de pelikaanfontein en muziekkiosk gefotografeerd in 1932. Achter de bebouwing, niet zichtbaar op deze foto, is het kleedgebouw gesitueerd (Erfgoed 's-Hertogenbosch).

Exterieur:

De architectuur van het kleedgebouw kenmerkt zich door een houten geraamte van stijlen en regels die de gevels in rechthoeken verdelen. De vakwerkgevels staan op een bakstenen borstwering met rollaag gemetseld in een halfsteensverband. De vakwerkgevels worden door horizontale regels in drie vlakken opgedeeld met boven en onderaan kleinere vlakken en daartussen een hoger vlak. In de breedte zijn de gevels in respectievelijk elf en zes vlakken opgedeeld. De gevelvlakken tussen de stijlen en regels zijn opgevuld met crèmekleurige bimsbeton (drijfsteen) stenen in een halfsteens verband. Het houtwerk is vrij recent geschilderd in de oorspronkelijke kleurstelling gebaseerd op een kleurhistorisch onderzoek.

In de noordelijk georiënteerde voorgevel, aan het Vonk en Vlamlantje, is een van de gevelhoeken naar binnen gevouwen waar onder de overkapping de entree is gesitueerd. De hoek van het gebouw wordt hier gedragen door een houten kolom op een hardstenen voet die bovenin verbonden is met het regelwerk van het vakwerk. In de voorgevel is twee keer ter breedte van twee gevelvlakken een gevelopening

aangebracht bestaande uit houten draaibare luiken met daarachter een 15-ruits venster. In de bovenzakken zitten, voor een 3-ruits klein venster, uitzetluiken scharnierend op twee bladscharnieren en middenin voorzien van een ventilatierooster in de vorm van een gekanteld vierkant.

De deuropening in de rechter zijgevel, die oorspronkelijk toegang gaf tot de bergplaats, vormde later de verbinding naar het aangebouwde clubhuis. In de achtergevel zijn in zes hoge gevelvlakken luiken en 3-ruits vensters aangebracht die de voormalige bergplaats van licht en lucht voorzagen.

Het dak van het kleedgebouw wordt gevormd door een schilddak met een geknikte dakvoet en een ver overstekende overstek met gootklossen. Het schilddak wordt gedekt door rode tuile du Nord dakpannen met ronde wel met op de hoekkepers schubvorsten.

De noordelijk georiënteerde gevel (2025, Erfgoed 's-Hertogenbosch).

De zuidelijk georiënteerde gevel (2025, Erfgoed 's-Hertogenbosch).

Detailfoto's van de luiken, vensters en de bimsbeton stenen als vlakvullingen (2025, Erfgoed 's-Hertogenbosch).

Interieur en ruimtelijke indeling:

De oorspronkelijke vrij sobere indeling zoals die op de ontwerptekening uit 1913 is ingetekend is, behoudens het entreeportaal, geheel gesloopt. Conform deze tekening waren de kleedruimtes gesitueerd aan de

noordzijde, achter de voorgevel, met een separate ruimte voor de heren en een voor de dames. Daaraan gekoppeld waren twee toiletruimten en een smalle bergplaats voorzien.

Het gehele pand is, vermoedelijk in de jaren tachtig van de twintigste eeuw, aan de binnenzijde voorzien van een voorzetwand van kalkzandsteen waardoor de vensters van binnenuit niet meer zichtbaar zijn.

Constructies:

Op de vakwerkwanden rust een kap bestaande uit sporen ondersteund door gordingen die door rechte staanders rusten op twee trekbalen. Over de sporen is een beschot van spaanplaten aangebracht. De gehele kap, met uitzondering van een aantal oplangers, is vernieuwd na een brand in de jaren tachtig van de 20ste eeuw.

De kapconstructie, die grotendeels vernieuwd is na een brand (2015, Erfgoed 's-Hertogenbosch).

Waardestelling

1. Stedenbouwkundige waarden

Het kleedgebouw met bergplaats aan het Vonk en Vlamlantje heeft stedenbouwkundige waarde als relict van de ontwikkeling van het gebied rondom bastion Baselaars. Het is als enige bebouwd object bewaard gebleven van het plantsoen en de functie die het bastion Baselaars en omgeving had gekregen na de vestingwet van 1874. Het gebied, wat vormgegeven is door tuinarchitect J.M. Maréchal in de late 19de eeuw werd ingericht als wandel- ontmoetingsplaats en sportterrein. In 1913 werd het kleedgebouw toegevoegd. Het bastion met kleedgebouw ligt in een belangrijk stedelijke zone nabij het Zuiderpark wat door de verwijdering van de fontein en overige bebouwing op het bastion en de aanleg van parkeergarage Sint Jan een transformatie heeft doorgemaakt. Het object is een herkenningspunt en markeert de herinrichting van het bastion en omliggend gebied als wandel- en ontmoetingsplaats en sportterrein.

2. Architectonische waarden

Het gebouw heeft architectonische waarde vanwege zijn karakteristieke gevelarchitectuur met vakwerk wanden en details en materialisatie in luiken en gootlijsten. Het gebouw heeft architectonische waarde omdat het elementen toont van de Chaletstijl, een geromantiseerde bouwstijl die aan het einde van de 19de en begin van de 20ste eeuw werd toegepast en voor 's-Hertogenbosch vrij zeldzaam is. Het door de opzichter van de gemeente 's-Hertogenbosch Bernardus Hendrik Mulder ontworpen gebouw is een zeldzaam voorbeeld als functie in combinatie met de gekozen architectuurstijl. Het gebouw is door zijn ligging en architectuur dan ook zeer beeldbepalend.

3. Bouw- en/of kunsthistorische waarden

Het object heeft enige bouwhistorische waarde vanwege de gevels die opgebouwd zijn met een vakwerk bestaande uit houten staanders en liggers en een vlakvulling van bimsbeton (drijfsteen). Bijzonderheid zit hem verder in de vensters met roedenverdeling in

combinatie met de buitenluiken. De kapconstructie, die na een brand vernieuwd is, bezit geen bijzondere bouwhistorische waarde. De voorzetwanden van kalkzandsteen hebben een negatieve waarde op de beleefbaarheid van het gebouw en de functionaliteit van de luiken en gevelopeningen.

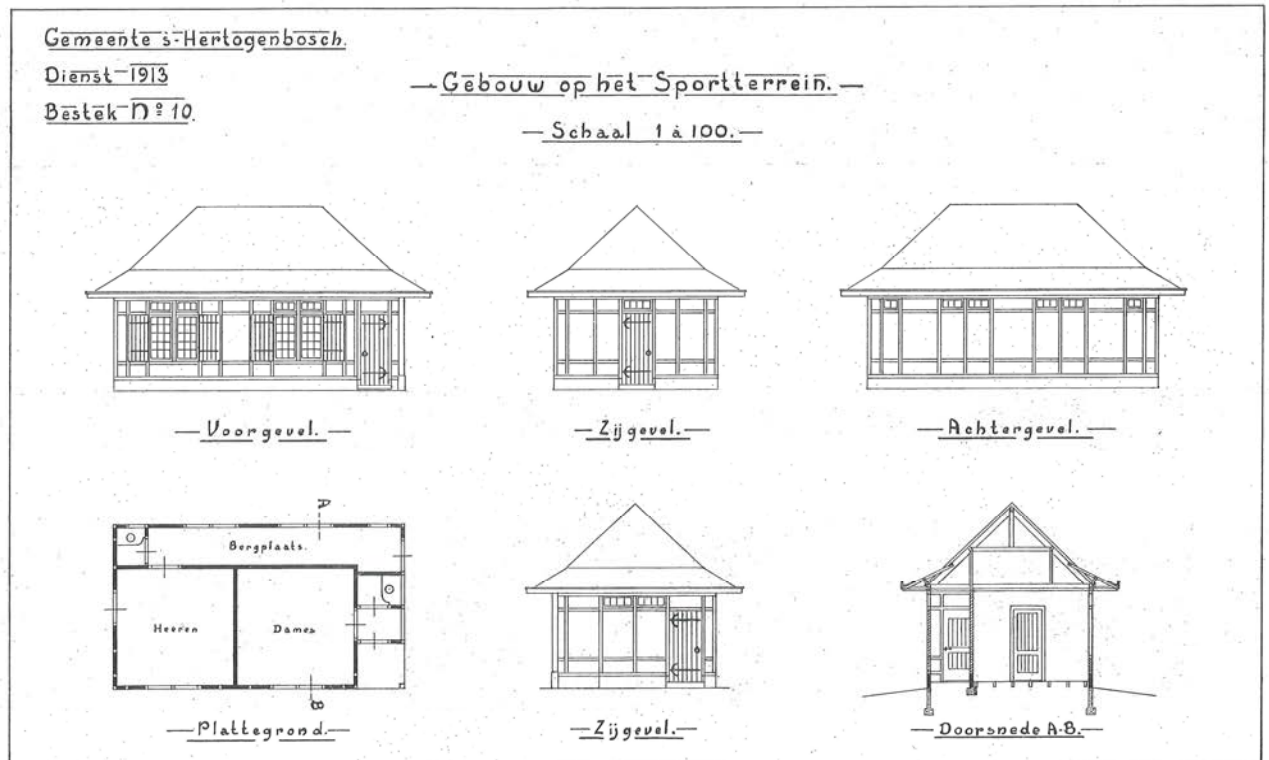
4. Cultuurhistorische waarden

Als nog één van de bewaard gebleven bebouwde objecten in dit gebied rondom bastion Baselaars en als markering van de ontwikkeling als wandelgebied en als sportterrein na het wegvallen van de verdedigende functie bezit het object bijzondere cultuurhistorische waarde. Het kleedgebouw vertegenwoordigt bijzondere cultuurhistorische waarde als relict van de sport en wandelfunctie rondom bastion Baselaars. De ontstaansgeschiedenis van gebouw en omgeving dragen bij aan de historische groei van de stad aan het einde van de 19de en begin van de 20ste eeuw. De sportfunctie in het gebied zijn gebleven waardoor het kleedgebouw nog steeds een belangrijke historische schakel is tussen de functies rondom het bastion en het Zuiderpark.

5. Zeldzaamheid en authenticiteit

Het kleedgebouw kent een hoge zeldzaamheidswaarde binnen de gemeente 's-Hertogenbosch. Met name de bijzonder functie in combinatie met de gekozen architectuurstijl en historisch stedenbouwkundige context. Het kleedgebouw is met name uitwendig vrij gaaf bewaard gebleven.

Het kleedgebouw aan het Vonk en Vlamlantje, is op basis van bovenstaande criteria beschermenswaardig als gemeentelijk monument in de gemeente 's-Hertogenbosch

Ontwerptekening 1913, dossier Gemeentewerken nr. 779 (Erfgoed 's-Hertogenbosch).